

VASILE GOLDIȘ ȘI LEXICUL SĂU POLITIC

CORNELIU PĂDUREAN

În cadrul cercetării științifice din ultimii ani, se poate remarca o preocupare sporită pentru studiile interdisciplinare care, prin rezultatele lor, pun în evidență aspecte pe cât de inedite, pe atât de captivante.

Legăturile existente între știința istoriei și lingvistică, vin să completeze peisajul interdisciplinarității. Raporturile dintre cele două domenii sunt bine cunoscute, evoluția limbii în timp, fiind în directă legătură cu dezvoltarea istorică.

Definiția generală a semanticii arată că este știința care se ocupă cu reflectarea în limbă a realității. În acest caz, noțiunile social-politice din limbă definesc însăși realitățile social-politice ale societății. Jacques Cluaret spunea în lucrarea sa: „Întreaga cunoaștere, întreaga pricepere de a acționa și a spune, acumulată de un popor se condensează în limba sa în orice moment al istoriei. Nu există hiatus între un nivel determinat de civilizație și limbajul folosit de contemporani”.¹

Pornind de la aceste considerații, ne propunem în cele ce urmează să surprindem modul în care realitatea istorică pe care o trăiau românii aflați sub dominația maghiară la începutul secolului XX, este reflectată de lexicul politic al celui care a fost Vasile Goldiș.

Considerat de Octavian Goga ca „Părinte al patriei”², Vasile Goldiș este una dintre acele personalități pe care poporul nostru a știut să le dea în marile momente ale istoriei sale și, care, prin activitatea lor, au dat strălucirea timpului pe care l-au trăit.

În vederea înțelegerii demersului pe care ne-am propus să-l întreprindem, sunt necesare câteva precizări asupra originii și biografiei sale intelectuale.

Născut la 12 noiembrie 1862, la Lunca Teuzului (jud. Arad), dintr-o familie de preoți, Vasile Goldiș descifrează tainele cititului și a scrisului la școala din Cermi, unde a urmat primele două clase. Următoarea clasă o frecventează la Panatul Nou³, iar clasa a IV.-a la Arad. Tot aici, între anii 1873—1881 urmează cursurile liceale, pe care le absolvă ca șef de promoție, învățând în limba română, maghiară și germană. Începând cu data de 1 octombrie 1881, ca bursier al Episcopiei Ortodoxe Române din Arad, urmează cursurile Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta. Anii școlari 1882—1883 și 1883—1884, sunt efectuați în cadrul Universității din Viena, unde a luat contact direct cu spiritualitatea de sorginte germană. În timpul studiilor de la Budapesta, devine membru al Societății „Petru Maior”, iar la Viena, al Societății Academice „România Jună”, calitate pe care o onorează cu o vie activitate inclusiv în conducerea lor. Anii de studenție au reprezentat pentru Vasile Goldiș și conturarea concepției sale politice și ideologice care îl va călăuzi pe tot parcursul frumoasei sale opere. În anul 1885, absolvă

cursurile facultății, obținând diploma de profesor de istorie și limba latină.

Pentru anul școlar 1885—1886, Vasile Goldiș este candidat de profesor la Liceul de Stat de aplicație „Eötvös” din Budapesta. De la 1 septembrie 1886, până la 1 septembrie 1889, este profesor suplinitor la Preparatoria din Caransebeș, iar de la 1 septembrie 1889 până la 1901, va activa ca profesor titular de istorie și limba latină la Liceul ortodox român din Brașov. În întreaga această perioadă, activitatea de minunat pedagog a fost întregită de preocupările pentru editarea de manuale în limba română, care, în condițiile opresiunii naționale din cadrul Imperiului austro-ungar, erau reduse la număr.

În anul 1901, se reîntoarce la Arad, unde va activa în primul rând pe tărâmul vieții politice. Astfel, îl regăsim printre colaboratorii de la „Tribuna poporului”, pledând pentru colaborarea dintre P.N.R. și P.S.D., pentru abandonarea pasivismului politic în raporturile cu conducerea oficială, susținând linia „noului activism”. În anul 1905, devine director al ziarului „Românul”. Între 1906—1910, deține și calitatea de deputat de Radna, rostind mai multe discursuri împotriva politicii cercurilor conducătoare maghiare, militând pentru drepturi democratice și libertate națională.

La 12 octombrie 1918, Vasile Goldiș este prezent la Oradea unde redactează în numele Comitetului Executiv al P.N.R., „Declarația privind dreptul de autodeterminare al românilor din Transilvania”, iar în 30 octombrie, devine membru al Consiliului Național Român Central, desfășurând în cadrul acestuia o activitate prodigioasă. La 9 noiembrie 1918, redactează „Nota ultimativă” trimisă guvernului maghiar, iar la 18 noiembrie, manifestul „Către popoarele lumii”.

Vasile Goldiș a elaborat, de asemenea, Convocatorul Adunării Naționale de la Alba Iulia, precum și „Rezoluția Marii Adunării Naționale de la Alba Iulia”, pe care a și prezentat-o în fața celor peste 100 000 de participanți.

După 1 decembrie 1918, este membru al Marelui Sfat Național și al Consiliului Dirigent, făcând parte din câteva guverne de a căror politică va fi nemulțumit. În februarie 1934, s-a stins din viață tot așa de modest precum a trăit. Întreaga sa activitate a fost pusă în slujba națiunii, a cărei emancipare și progres i-a dominat întreaga ființă.

Parcursul unor articole, discursuri și lucrări care poartă semnătura lui Vasile Goldiș, apărute până la Marea Unire⁴, permite stabilirea unor noțiuni și expresii cu ajutorul cărora putem fixa în linii generale vocabularul politic uzitat de marele luptător arădean. În cele ce urmează vom prezenta câteva exemple structurate sub următoarele noțiuni:

Națiune — național

- ideologie națională
- națiune română
- solidaritate națională
- existența națională
- recunoașterea și asigurarea ființei naționale

Popor

- în numele poporului român
- dreptul poporului
- năzuințele poporului român
- voința colectivă a poporului

- validitatea politică a națiunii românești
- credință națională
- interesele naționale
- propășirea economică a națiunii
- propășirea culturală a națiunii
- apărarea naționalității
- alianța naționalităților
- egala îndreptățire națională
- națiune asuprită
- robie națională
- principiu național
- libera dezvoltare națională
- state naționale
- binele de obște al neamului nostru
- conștiința solidarității noastre naționale
- națiune conștientă de sine
- învierea neamului
- viață națională
- desființarea noastră națională
- hotărîrea națiunii române
- principiul întovărășirii tuturor națiunilor
- libertatea națională pentru toate popoarele conlocuitoare
- comuniunea națiunilor libere
- să dispună singură (națiunea)
- în numele națiunii noastre

Libertate

- libertate națională
- libertate politică
- principiul libertății, frățietății și egalității
- libertăți omenești
- libertatea cuvântului
- libertatea individuală
- libertatea presei
- libertăți adevărate
- libertate confesională
- libertate de asociere
- libertate de întrunire
- libera propagandă a gândurilor
- libertate de acțiune
- libertate de mișcare

- libertate de orânduire a afacerilor obștești
- libertate națională pentru toate popoarele

Egalitate

- egalitatea condițiilor de viață pentru fiecare individ
- egală îndreptățire
- egalitate în drepturi

Unitate

- unitatea tuturor românilor
- unitatea națiunii române
- unirea într-un singur stat național

Democrație

- democratizare

Dreptate — drepturi

- justiție și dreptate
- revendică drepturi
- egalitate în drepturi
- dreptul de vot
- dreptul neamului românesc
- drepturi statornice
- dreptul egal al tuturor popoarelor
- temeiul dreptului firesc
- drepturi nestrămutate și inalienabile
- aceleași drepturi
- dreptul nostru
- după drept și dreptate
- drept de reprezentare
- îndreptățirea firească a neamului nostru
- drept de a legifera
- dreptate socială
- dreptul de proprie ocârmuire

Alte noțiuni

- prin noi înșine
- solidaritate
- tovărășie
- pace

- suveran
- independență
- reprezentare
- legile firești
- corp reprezentativ
- mișcare democratică
- radical politic
- spirit democratic literar
- temeiurile democrației
- regim curat democratic

Viața politică

- viața publică
- simț public
- afirmare politică
- interes public
- maturitate politică
- conștiință politică
- depravare politică
- combaterea politicii actuale
- autoritate publică
- disciplină de partid
- programul partidului

- partid democratic
- materialismul istoric
- formațiuni sociale
- exploatarea omului prin om
- maghiarizare
- șovin
- radical
- progres
- internaționalismul socialismului
- luptă solidară
- voința colectivă
- puterea celor mulți
- constituționalism
- organizarea constituțională
- în proporție cu numărul indivizilor
- armele legii
- stărpirea privilegiilor
- propășire materială
- propagandă
- disidență
- fericire

Analizând noțiunile și expresiile enumerate mai sus, putem observa de la început că ele sunt în legătură cu realitatea, cu cadrul național, economic, politic, social, cultural în care își desfășurau activitatea intelectualii români din Banat și Transilvania la începutul secolului al XX-lea. Vasile Goldiș, prin vocabularul politic utilizat, dă glas marilor obiective naționale, fiind un continuator al Școlii Ardelene, a generației pașoptiste și a memorandiștilor, în condițiile începutului celui de-al XX-lea veac.

Pe de altă parte, se constată în gândirea goldișiană prezența tradiției. Vocabularul politic al generației de la 1848 se regăsește, desigur, fără a fi predominant și la V. Goldiș. În condițiile în care problemele de fond ale națiunii române din Transilvania au rămas aceleași, ca și la 1848, se înțelege că și soluțiile au rămas în general aceleași, ceea ce explică simbioza dintre tradiție și inovație.

De asemenea, mai constatăm raporturile vocabularului politic mănuit de Goldiș cu gândirea liberală, democratică și chiar socialistă a Europei, rezultat al lecturilor consistente efectuate în bibliografia timpului. Vasta sa cultură i-a permis să abordeze marile probleme ale națiunii române din perspectiva adevăratului istoric, soluțiile pe care le-a propus dovedind un spirit democratic deosebit, conectat la gândirea europeană.

Studiul noțiunilor și expresiilor folosite de Vasile Goldiș dovedește preocuparea sa primordială: aceea de emancipare a națiunii române, pentru binele căruia a trudit o viață întreagă. Libertatea națiunii române, egalitatea ei cu celelalte națiuni, dreptatea națională și socială, unitatea tuturor românilor reprezintă o permanență în gândirea lui.

Comuniunea națiunilor libere, în concepția marelui nostru luptător, reprezintă imperativul timpului, națiunea română urmând să se inte-

greze și ea acestei comuniuni. Simpla apreciere cantitativă a noțiunilor folosite sub titlul de „națiune“, sunt în fond grăitoare pentru a dovedi și defini crezul vieții și muncii acestui patriot arădean. Lucrările de filosofie prezente în biblioteca lui Vasile Goldiș⁵ dovedesc și ele măsura în care a fost preocupat de problema națională, ale cărei drepturi sunt argumentate fie prin apelul la „legile firii“, fie prin dreptul istoric. Prezența acestor argumente precum și a unei lucrări a lui J. J. Rousseau, în biblioteca personală explică prezența tradiției iluministe în gândirea sa. Alături de J. J. Rousseau, sunt prezenți filosofii Alfred Fouillée cu „La liberté et le déterminisme“, Bertrand Russell cu „Die Analyse des Geistes“ precum și alții.

Vocabularul politic uzitat de Vasile Goldiș este în același timp rezultatul unor fertile contacte cu literatura socială, psihologică și sociologică a timpului. Printre lucrările care au contribuit la conturarea spiritului goldișian le amintim pe cele ale lui Alfred Fouillée cu „La science sociale contemporaine“, Kiellen Rudolf „Der staat als Lebensform“, Emil Durckheim „Les règles de la methode sociologique“, Gustave Le Bon „Psychologie des temps nouveaux“, etc.

În același timp putem constata contactul cu materialismul dialectic și istoric precum și cu socialismul științific, care au influențat concepția democratică a lui Vasile Goldiș⁶. Articolul „Materialismul istoric și d. V. Goldiș“, alături de alte lucrări existente în biblioteca sa, sunt o mărturie a acestei influențe.

În concluzie, putem afirma că lexicul politic mănuit de Vasile Goldiș răspunde în cel mai înalt grad timpului în care a trăit. Este un vocabular inspirat în primul rând de realitățile vieții naționale a românilor din Transilvania și Banat. De asemenea, el răspunde și marilor obiective care își așteptau rezolvarea, anul 1918 însemnând împlinirea lor. Pe de altă parte reflectă contactul marelui luptător arădean cu spiritualitatea europeană, dialogul nostru cu universalitatea.

Rezultatele cercetării noastre în fond nu sunt noi, dar demersul efectuat ni se pare tentat, contribuind și pe această cale la conturarea personalității acestui mare om politic.

N O T E

1 Jaques Claret, *Ideea și forma*, București, 1982, p. 19.

2 „Universul“, 51, 1934, nr. 43 din 14 februarie, p. 9.

3 Azi localitatea Horea din județul Arad.

4 Vasile Goldiș, *Scrieri social-politice și literare*, ediție îngrijită de Mircea Popa și Gheorghe Sora, Timișoara, 1976, p. 75—232.

5 Olmpia Zdroba, *Biblioteca lui Vasile Goldiș și formația sa spirituală*, în „Comunicări și referate“, Arad, 1974, p. 77—81.

6 Vasile Goldiș, *Materialismul istoric și d. V. Goldiș*, în „Românul“, II, 1912, nr. 231 (19 octombrie/1 noiembrie), p. 1—2.

B I B L I O G R A F I E

CLARET, JAQUES, *Ideea și forma*, București, 1982.

CLOPOTEL, IOAN, *Figuri reprezentative de la noi, notă introductivă*. Vasile Goldiș, Cluj, 1934.

- DRAGOMIR, SILVIU, *Vasile Goldiș luptătorul și realizatorul politic*, Sibiu, 1936.
- GOLDIȘ, VASILE, *Scrieri social-politice și literare*, ediție îngrijită de Mircea Popa și Gheorghe Sora, Timișoara, 1976.
- JELECUȚEANU, ION, *O scurtă biografie*, Vasile Goldiș, Arad, 1934.
- ROZ, ALEXANDRU, *Vasile Goldiș — un eminent pedagog patriot, luptător înflăcărât pentru înfăptuirea Marii Uniri*, în „Revista de Pedagogie”, nr. 11, anul XXXVIII.
- SORA, GHEORGHE, ARDELEAN, PETRU, *Vasile Goldiș luptător democrat pentru unirea Transilvaniei cu România*, în „Studia Universitatis Babeș Bolyai”, Series historia, fascicula 2, 1968, p. 41—51.
- SORA, GHEORGHE, *Din activitatea politică a lui Vasile Goldiș înainte de 1918*, în „Apulum”, VIII, 1971, p. 441—448.
- SORA, GHEORGHE, *Contribuția lui Vasile Goldiș la unirea Transilvaniei cu România*, în „Apulum”, X, 1972, p. 564—580.
- ZDROBA, OLIMPIA, *Biblioteca lui Vasile Goldiș și formația sa spirituală*, în „Comunicări și referate, Arad, p. 77—81.

VASILE GOLDIȘ UND SEIN POLITISCHER WORTSCHATZ

(Zusammenfassung)

Das Studium des politischen Wortschatzes, der verwendet wurde, von V. Goldiș, einer hervorragenden politischen Persönlichkeit der Rumänen des XX. Jahrhunderts zur Zeit der österreichischen-ungarischen Monarchie Herrschaft, bereichigt zur Festlegung einiger Begriffe und Wendungen die mit grosseren Frequenz vorkommen.

Unter diesen wären folgende zu erwähnen: „Nation“, „Freiheit“, „Gerechtigkeit“, „Demokratie“, „Politik“ u.a.

Es ist zu bemerken, dass diese und andere von ihnen abgeleitete Begriffe in Zusammenhang mit der am Anfang des XX. Jahrhunderts historischen Realität der Rumänen aus dem Banat und Siebenbürgens steken.

Man kam auch feststellen, dass die politische Denkweise von V. Goldiș unter dem Einfluss der Aufklärung steht, wie auch unter dem der liberalen, demokratischen und sogar sozialistischen Denkweise.